

มนุษย์สัตว์สังคม

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองคาคอ อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ประเสริฐกว่าทุกๆ อย่างเลย มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐแล้วนะ ตามที่ที่เราคิดกันในทางโลก แต่ในทางธรรมก็จริงอยู่ ในทางธรรมพระไตรปิฎกใจ “เกิดเป็นมนุษย์ มนุษย์สมบัตินี้เป็น อริยทรัพย์นะ ทรัพย์ของการเกิดเป็นมนุษย์นี้สำคัญที่สุดเลย”

เพราะว่าเกิดเป็นมนุษย์นะ พระพุทธเจ้าก็มาตรัสรู้ที่ภพมนุษย์ พระพุทธเจ้าก็มาตรัสรู้ที่นี้เป็นเทวดาอยู่คู่สิตอยู่อะไรก็รอมมาเกิดเป็นมนุษย์ แล้วมาตรัสรู้ธรรมใจ มนุษย์นี้ถึงเป็นสัตว์ประเสริฐ นี้พูดถึงความเป็นบุญกุศลนะ

แต่เวลาพระพุทธเจ้าแสดงธรรม “มนุษย์นี้โง่กว่าสัตว์” สัตว์มันเป็นนกกเป็นกา มันยังมี อิศรภาพมากกว่ามนุษย์ มันจะบินไปโดยอิศรภาพเสริภาพของมันตามสบายของมัน แต่มนุษย์นี้ ติดในกรงขังของตัวเอง สร้างกติกายขึ้นมาแล้วก็ติดกติกายของตัวเองมนุษย์ขึ้นมา แต่เพราะอะไร? เพราะว่ามันเวลานั้นเวลาพูดถึงเกิดเป็นมนุษย์แล้วมันหลงใจ

ถ้ายังไม่ได้เกิดเป็นมนุษย์ เห็นไหม การยังไม่ได้เกิดเป็นมนุษย์ เป็นจิตวิญญาณทั่วไป เกิดเป็นอะไรถึงสำคัญที่สุด? เกิดเป็นมนุษย์นี้สำคัญที่สุด พระพุทธเจ้าเกิดที่นี่ แต่พอเกิดมาแล้ว เห็นไหม ติดในกติกายของตัวเอง นี่ตอนเป็นธรรมแล้ว ตอนที่มนุษย์มันก็คิดไปเองเพราะอะไร เพราะมนุษย์นี้มีปัญญามาก คนที่มีปัญญามาก เห็นไหม สัตว์ที่ว่ามันกัดกัน มันตีกันนะ มันก็ ประสามันนะ แต่เวลาสู้มนุษย์ไม่ได้ มนุษย์เอาไปกินหมด สัตว์ทุกอย่างมนุษย์กินได้หมดเลย มนุษย์นี้ยิ่งกว่ายักษ์อีก เวลาทำลายกันทำลายมากกว่านั้น

สังคมก็เหมือนกัน มนุษย์นี้เป็นสัตว์สังคม อยู่ด้วยตัวเองไม่ได้ แต่พออยู่ด้วยกันก็อยากเอา รัศเอาเปรียบกัน เห็นไหม ถึงต้องออกกติกายมาเพื่อ! เพื่อจะบังคับสังคมของมนุษย์ เห็นไหม เวลาที่ ออกกติกายมาเพื่อบังคับสังคมของมนุษย์ เวลามนุษย์ทำตัวเสียหาย เขาคดโกงกัน คนคดโกงกัน มัน

ก็พลิกแพลงตามกฎหมายนั้นไป กฎหมายนี้เพื่อปกครอง เพื่อให้มันอยู่ความเป็นสุขใจ แต่มันก็พลิกแพลงของมันไป เราถึงต้องหาคนที่ว่าออกกติกาสังคมเพื่อเป็นกติกาสังคมที่มันจะไปดี

นี่พูดถึงปัญญา ปัญญาเวลายกขึ้นมาเป็นปัญญาฝ่ายอกุศล เห็นไหม คนคิดชั่วนะ มันก็คิดพลิกแพลงของมันไปได้ มันพลิกแพลงมันไปได้ขนาดนั้นนะ แล้วมันโดนบั้งไว้ด้วยอะไร? ถ้าปัญญาอย่างนั้น ถ้ามันใช้ปัญญา ใช้สมาธิแล้วมาเกิดเป็นปัญญาทางธรรมนะ มันจะเอาตัวเองนี่รอดได้ขนาดไหน? ทำไมมันไม่พลิกแพลงใช้มาตรงนี้?

นี่ปัญญามันเป็นปัญญากลางใจ อย่างเวทนานี้ยังแบ่งสุขแบ่งทุกข์ เห็นไหม เวทนานี้เป็นกลางๆ แล้วจะแบ่งเป็นสุขเป็นทุกข์นี้แล้วแต่คนจะไปยึดถือเอา ใหนักก็เหมือนกัน ปัญญาเหมือนกัน แต่ปัญญาทำไมมันปัญญาให้เป็นปัญญาเห็นแก่ตัวล่ะ? มันไม่เป็นปัญญาเอาตัวรอดออกมาจากความผูกพัน ความที่ยังต้องขับไล่ไป ออกจากความผูกพัน เห็นไหม ใจผูกพันกับกิเลส กิเลสมันอยู่ในหัวใจ มันยังผูกพันไป มันยังขับคั้นให้หัวใจนี้ต้องเกิดต้องตายไปตลอด

ถ้าปัญญามันแก้ไขตรงนี้ได้ ธรรมมันประเสริฐประเสริฐตรงนี้ เพราะ! เพราะมนุษย์นี้มันแบ่งแยกได้ มันเห็นโทษเห็นคุณได้ด้วยปัจจุบัน มันไม่เพลिन เกิดเป็นทเวดานะจะเพลिनอยู่ในความสุขอย่างนั้นตลอดไป มันไม่มีอะไรมาชี้ให้เห็นสุขกับทุกข์ เกิดในความทุกข์ก็ทุกข์ตลอดไป เมื่อไหร่จะพ้นจากทุกข์นี้ชะทีหนอ มันไม่มีโอกาสหายใจใจ

แต่เกิดเป็นมนุษย์มีสุขมีทุกข์ แล้วแต่คนจะหยิบอะไร จะคว้าอะไรมาเป็นของตัว ถ้าคว้าอะไรเป็นของตัว มันผูกพันเข้าไปตรงนั้น ความผูกพันของใจที่มันผูกพันกันไป แล้วถ้าปัญญาที่ว่าปัญญาทางธรรม มันมาปลดเปลื้องตรงนี้

ถ้าปลดเปลื้องตรงนี้ออกมา มันจะปลดเปลื้องออกใจใหม่ พอปลดเปลื้องออก มันไม่มีสิ่งใดกอด้วง มันเป็นอิสระเสรีภาพของมันเอง ความที่เป็นอิสระเสรีภาพของมันเองแล้ว มันไม่มีอะไรกอด้วงในหัวใจ ใจนี้เป็นธรรมล้วนๆ มันจะมองภาพย้อนกลับมาเห็นชัดๆ ว่าสิ่งนี้ที่ว่าอกุศลมันปิดบังอยู่ คิดไปทางฝ่ายอกุศล มันโดนอะไรบั้งไว้?

มันถึงว่าเห็นกิเลสใจ กิเลสเท่านั้น ความไม่เห็นจริงเท่านั้น มันบังใจของตัวเองไว้ แล้วบังใจตัวเองไว้ มันคิดไปนะ พอคิดไปถึงบอกว่ามันน่าเศร้าตรงนี้ น่าเศร้าตรงที่บอกว่า เวลาหลวงตา

บอกว่า “นรกแล้วจะจืดชืดโดยที่ว่ามีเวลาพักเลย” มันเป็นบาป ๒ ชั้น ชั้นหนึ่งด้วยความไม่รู้ของตัวเองทำไป คิดว่ามันเป็นประโยชน์ไง นั่นทำไปอันหนึ่ง

อันหนึ่งว่ามีผู้มาเตือน ผู้ที่มาเตือนเป็นผู้มีธรรมแล้ว แล้วไปอกติตรงนั้น ติเตียนพระอริยเจ้านะ การจาบจ้วงนี้เป็นบาปอกุศล บาปอกุศลนั้นส่วนหนึ่ง นรกถึงว่าจืดชืดไม่มีเวลาที่จะว่างเลย จืดแต่ชื้อพวกนี้ไว้ ช้ำไว้ๆ เพราะมันต่างกรรมต่างวาระ วาระหนึ่งกรรมหนึ่งก็เป็นวาระหนึ่งกรรมหนึ่ง วาระหนึ่งกรรมหนึ่งก็เป็นวาระหนึ่งกรรมหนึ่ง แล้วมันช้ำไปๆ อยู่อย่างนั้น มันจะไปถึงไหน

นี่กรรมมันซับซ้อนเข้าไป พอซับซ้อนเข้าไปมันก็หนักเข้าไป นี่สัตว์สังคมไง พุดถึงเทียบถึงปัญญา ถ้าปัญญาของเรามันทำคุณงามความดี มันก็จะเป็นปัญญาของเรา ปัญญาของเรา เรามีอยู่ แล้วเราจะเชื่อใคร เราเชื่อตัวเองไม่ได้ เราถึงเชื่อศีลธรรมไง มันต้องเทียบเข้าไปที่ศีลธรรม ศีลธรรมใครเป็นคนชี้หน้า? สะอาดพอไม่สะอาดพอ?

ในวงการพระก็เหมือนกัน ในวงการพระก็มีการเมืองเข้าไปในวงการพระ เห็นไหม ถึงจะแก่งแย่งกัน เอาตำแหน่งกัน พยายามหานั่นกัน ถ้ายังไม่มีความบริสุทธิ์อยู่ในวงการพระ สัตว์สังคม พระก็เป็นมนุษย์เหมือนกัน มีกิเลสเหมือนกัน สังคมของพระก็เหมือนกัน สังคมของคฤหัสถ์ สังคมของโลกก็เหมือนกัน แต่ผู้ชี้หน้าสังคมนั้นก็เป็นอย่างหนึ่งว่า จะชี้หน้าสังคมให้ออกไปจากความลุ่มจมได้ไหม?

ถ้าออกจากความลุ่มจมได้เป็นชั่วคราว แต่มันเป็นอนิจจัง ทุกอย่างเป็นอนิจจังหมดละ ถ้าพุดถึงว่าชาติจะอยู่รอดไหม เราว่าอยู่รอด แต่อยู่รอดด้วยว่าพวกเราทุกข์ยากขนาดไหน กับอยู่รอดด้วยพอไม่ต้องเหนื่อยมากขนาดนั้น

“สหชาติ” การเกิดร่วมพระพุทธรูปร่างนี้เป็นบุญกุศลมากเลย เพราะพระพุทธรูปร่างเป็นผู้ที่รู้ว่ารู้ไปหมด ถ้ารู้ไปหมด คนที่สงสัย คนที่อยากประพฤติปฏิบัติไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่ จะชี้ทางให้ได้เลย เว้นไว้แต่! เว้นไว้แต่เหมือนกับต้นน้ำ เห็นไหม ต้นน้ำที่มันไหลมาจากทางเหนือ กว่าจะมาถึงปากอ่าว น้ำนั้นมันจะแปรสภาพไปขนาดไหน เว้นไว้แต่อยู่ต้นน้ำ มันระเหยไป มันไหลมากกว่าจะลงมารวมเป็นแม่น้ำ มันระเหยไปหมดแล้ว แล้วว่ารวมกันไปๆ

นี่เหมือนกัน บุญกุศลเราสร้างสมขึ้นไป มันจะรวมกันไปๆ จนใกล้ถึงปากอ่าว ออกปากอ่าวได้ไง คนที่ออกปากอ่าวได้ เห็นไหม ลงไปในทะเลมันก็เป็นธรรมทั้งหมด แต่ถ้ายังออกไม่ได้ เว้นไว้แต่ตรงนั้น แต่ถ้าเว้นไว้แต่ตรงนี้ คนๆ นั้นก็จะไม่มีการไขว่คว้า ไม่มีการขวนขวาย

ก็เหมือนที่ว่านี่ บาปอกุศลมันปิดไว้ ไม่สนใจธรรมหรือ ไม่สนใจการประพฤติปฏิบัติ พระพุทธเจ้าเกิดก็ไม่สนใจพระพุทธเจ้า สมัยพระพุทธเจ้าเกิด เห็นไหม พระพุทธเจ้าไปบิณฑบาต ที่ว่าเขามาสัตว์ เขาทำลายกัน มันก็มีตลอดไป แม้แต่รังแกพระพุทธเจ้าก็ยังมี

สมัยพุทธกาลนะ ถ้าเขาไม่เห็นด้วย เขาเปิดมาไม่ได้ คนที่เปิดมาหรือคนที่เข้าใจมา มันเหมือนกับแม่น้ำจะออกปากอ่าวแล้ว ถ้าออกปากอ่าวแล้วพระพุทธเจ้าจะชื้อออกเลย ชื้อออกด้วยจิตนิสัยใจ

นี่สหชาติมันสำคัญตรงนั้น สำคัญตรงเกิดร่วมกับผู้มีบุญกุศลใจ บุญกุศลทำให้ชาตินี้ไม่ต้องตกทุกข์ได้ยากจนพวกเราจะลำบากเกินไป ใจ พยายามหนุนไว้ แต่หนุนไว้มันก็เป็นอนิจจัง สูงขึ้นไปแล้วมันก็เวียนไปเวียนมา แต่เราเกิดขณะที่รุ่งเรืองหรือเกิดขณะที่มันยุบยอบลงล่ะ ถ้าเกิดที่มันยุบยอบลงไป เราก็อทุกข์หน่อย ถ้าเกิดที่มันเจริญขึ้นมา เราก็มีความสุขหน่อย เราเกิดสหชาติ เกิดมาพบครูบาอาจารย์ เกิดมาพบผู้ปกครองที่ดี มันทำให้เราเป็นไปได้ เราเป็นไปได้ เราก็มีความสุขของเรา มีความสุขมีความเป็นไปของเรา

นี่ถึงว่าเกิดเป็นสัตว์สังคมมันย้อนกลับมาตรงนั้น สิ่งที่ทำกันอยู่ การเลือกคนดีเข้าไปเพื่อออกกตีกาสังคมมาเพื่อให้สังคมนี้ไปรอด ถ้าออกกตีกาสังคมมา ออกกตีกามาดีขนาดไหน เห็นไหม ตามหลักเขาว่าแล้ว ผู้ใดออกกตีกาหมายก็เพื่อผู้นั้น ผู้ใดออกกตีกามากก็เพื่อผู้นั้น ถ้าผู้ดีเข้าไปออกกตีกามันก็น้อยหน่อย มันต้องเห็นตรงนั้น ภาพมันมองไม่เห็น

แล้วอีกอย่างหนึ่ง กรรมไม่เสมอกัน นิวคนไม่เท่ากัน มีเล็กมีใหญ่ เห็นไหม นิวไม่เท่ากัน อยู่แล้ว ความเห็นคนก็ไม่เหมือนกัน ความไม่เหมือนกันมันถึงว่าเขาว่าเลวน้อยที่สุด ความเห็นนั้นให้ถูกต้องไว้ ถ้าเราจะได้เป็นไปได้ แล้วเราไม่ต้องทุกข์มากเกินไป

ถ้าทุกข์มากเกินไปมันทุกข์จริงๆ นะ แล้วไม่มีโอกาสได้แก้ไข มันจะย้อนมาถึง เวลาย้อนมาถึงมาแล้วมันถึงจะเป็นไป แต่เราไม่มองตรงนั้นกัน ไปมองว่าไม่พอใจแล้วจะเป็นอย่างนั้น จะ

เป็นอย่างนั้น เราได้แต่คิด นี่มันมโนกรรม มโนกรรมอยู่ในหัวใจ มันซ่อนอยู่ในหัวใจ แต่เสร็จแล้ว
ความเป็นไปของชีวิต ปัจจัย ๔ นี้ อันนี้ก็ลำบากไปอีกชั้นหนึ่ง ถ้าเราทำดีมันก็เป็นดี

ถึงบอกทำดีแล้วเป็นดี แล้วเชื่อใจ เราถึงว่าเชื่อ เชื่อในศีลธรรม ต้องเอาศีลธรรมเข้ามาเทียบ
คิดนี่คิดถูกไหม ปัญญาปัญญาคือปัญญา ปัญญาเพื่อไปเข้าหาพรรคพวกหรือปัญญาเพื่อจะปลด
เปลื้องใจ ปัญญาธรรมคือปัญญาปลดเปลื้อง ความไม่เห็นแก่ตัวแล้วปลดเปลื้องตัวออกไปๆ นั้น
ปัญญาในทางโลก เห็นไหม ปัญญาทางโลกที่เราแก้ไข

แล้วทางธรรมเข้าไป มันปลดเปลื้องมันจะเห็นเข้าไป ปลดเปลื้องเข้าไป ปลดเปลื้องเข้าไป
ปลดเปลื้องถึงที่สุด ที่สุดถึงว่าศีลธรรมถึงพาให้คนพ้นไปได้จากบ่วงของกิเลสนี้ทั้งหมด ถึงเห็น
กิเลสนี้ตามความเป็นจริงใจ

ถ้าเราไม่เห็นนะ เราคิดว่าเราทำดี ทำดีหนึ่ง ดีของเรานี่กิเลสบัง อันนี้ดีโดยกิเลสนะ แล้วว่า
โดยกิเลสเข้าไปยึดอีก เห็นว่าทำเพื่อตัวเองเลย นั้นอีกชั้นหนึ่ง เห็นไหม ทำด้วยความไม่รู้ชั้นหนึ่ง
ทำด้วยความเห็นแก่ตัว ความเพื่อพวกเร่อีกชั้นหนึ่ง มันก็เป็นไป ๒ ชั้น ๓ ชั้น ถ้าปกป้องไป ถ้าไม่
ปกป้อง ถ้าไม่มีกิเลสบังไว้ มันก็ต้องทำอย่างอื่น แต่! แต่จะมีโอกาสทำหรือเปล่า เอวัง